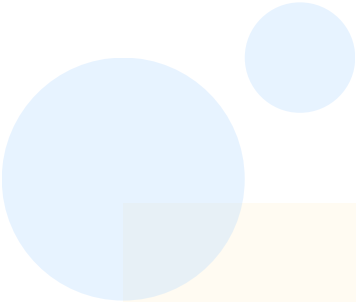

Skólanámskrá

Leikskólinn Miðborg

2024

Lindarborg
Lindargata 26

midborg@reykjavik.is

Vörðuborg
Barónsstígur 34

Sími: 4113550

<https://reykjavik.is/midborg-leikskoli>

Ábyrgðarmenn námskrár: **Ösp Jónsdóttir**

Uppsetning: Inga Sól Ingibjargardóttir

Efnisyfirlit

Inngangur	2	Málstefna Miðborgar	21
Hlutverk Miðborgar	3	Sérkennsla	24
Saga Miðborgar	4	Farsæld barna	25
Hugmyndafræði Miðborgar	5	Innra og ytra mat	26
• Flæði	7	Mat á þroska og líðan barna	27
• Jákvæð sálfræði	8	• Bók barnsins	28
• Leikurinn	9	Hefðir í Miðborg	29
Grunnþættir menntunar	11	Foreldrasamsstarf	30
• Læsi	12	Aðlögun	32
• Lýðræði, mannréttindi og jafnrétti	15	Þakkir	33
• Sköpun	16	Heimildir	34
• Heilbrigði og velferð	18		

Inngangur

Skólanámskrá Miðborgar var unnin með þátttöku allra starfsmanna skólans. Hefur óformleg vinna við námskrána staðið yfir í nokkur ár en formleg vinna hófst í byrjun árs 2023 þegar skipaður var verkefnastjóri til að halda utan um upplýsingasöfnun og ritun. Deildarstjórar og stjórnendur unnu við að leggja drög og finna áhersluatriði í starfi Miðborgar – rauða þráðinn. Eins var leitað til allra starfsmanna með viðtölum og spurningalista, ásamt gátlistum sem starfsmenn allra deilda unnu saman. Raddir barnanna koma líka fram í námskránni þar sem hlustað er eftir skoðunum þeirra.

Allir leikskólar eiga að útfæra sína eigin skólanámskrá og hafa Aðalnámskrá til grundvallar. Í skólanámskrá skal koma fram hverjar eru áherslur í hugmyndafræði, menningu og starfsháttum skólans.

Í námskránni er farið yfir hlutverk Miðborgar og verður hugmyndafræði leikskólans gerð skil sem og grunnþáttum menntunar og námssviðum aðalnámskrár leikskóla sem tók gildi 1. ágúst 2023.

Námskránni er ætlað að varpa ljósi á hvernig unnið er í Miðborg til að mæta þessum þáttum og nemendum okkar á sem bestan hátt.

Hafa ber í huga að námskrá þessi er lifandi skjal og því þarf að skoða hana reglulega og meta hvort gera þurfi breytingar.

Hlutverk Miðborgar

„Hlutverk starfsfólks skóla- og frístundasviðs er að koma til móts við þarfir barna og stuðla að alhliða þroska þeirra ásamt því að búa þau undir virka þátttöku í fjölmennningar- og fjölþjóðlegu lýðræðissamfélagi sem tekur örum breytingum. Veita þarf börnum viðeigandi stuðning og byggja á styrkleikum þeirra og bakgrunni svo að þau geti haft áhrif á nám sitt, líðan og umhverfi“ (Menntastefna Reykjavíkurborgar, 2019).

Í Miðborg er unnið eftir kenningum Mihaly Csikszentmihalyi um jákvæða sálfræði og flæði. Áhersla er lögð á samskipti, jafnrétti og lýðræði þar sem börnin sjálf hafa áhrif á sitt daglega starf og menntun.

Í kraftmiklu skóla- og frístundastarfi öðlast börn og unglingar menntun og reynslu til að láta drauma sína rætast og hafa jákvæð áhrif á umhverfi og samfélag (Menntastefna Reykjavíkurborgar, 2019).

Markmið Miðborgar í starfi er að börn nái árangri í námi og leik, séu sterk félagslega og fái tækifæri til að vera stolt af bakgrunni sínum og menningu (Heimurinn er hér, 2014).

Saga Miðborgar í stuttu máli

Leikskólinn Miðborg er í dag einn leikskóli rekinn í tveimur húsum. Miðborg varð til við sameiningu Barónsborgar, Lindarborgar og Njálzburgar árið 2011. Miðborg er því ungur leikskóli með gamlar og styrkar rætur í miðbæ Reykjavíkur.

Barónsborg var byggð árið 1950 og er eitt af fyrstu húsum Reykjavíkur sem var byggt sem leikskóli.

Lindarborg hefur þjónað ýmsum tilgangi áður en það varð að leikskóla 1994, þar var til dæmis bókaforlagið Helgafell, vélsmiðja og kvikmyndaver. Njálzburg var sett saman af tveim íbúðarhúsum árið 1994, í öðru húsinu hafði einnig verið líkkistusmiðja um tíma.

Undanfarin ár hefur leikskólinn rúmað um 118 börn en árið 2023 var ákveðið að loka Njálzburginni. svo nú geta börnin verið 86. Í október 2024 opnaði Vörðuborg. Það húsnaði er í færanlegum einingum og er við Barónsstíg 34.

Barónsborg er tímabundið ekki í rekstri. Veturinn 2025-26 eru 115 börn í leikskólanum Miðborg.

Framtíðarsýnin er enn sú að starfsemi leikskólans verði öll undir einu þaki á Njálsgöturóló sem er á bakvið gamla Austurbæjarbíó.

Hugmyndafræði Miðborgar

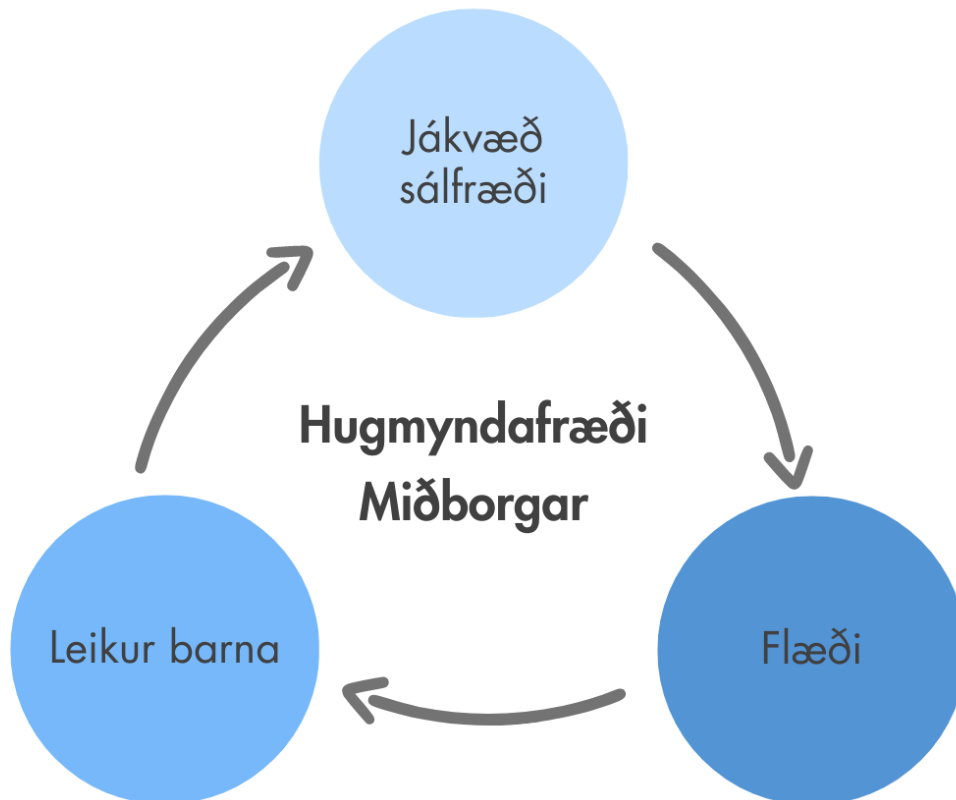
„Menntastefna Reykjavíkurborgar byggir á grunnstefjum Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna um að menntun barns skuli beinast að því að rækta persónuleika, hæfileika og andlega og líkamlega getu þess. Tilgangurinn er að búa börn undir að lifa ábyrgu lífi í frjálsu samfélagi í anda skilnings, friðar, gagnkvæmrar virðingar, mannréttinda og vinsemdar“ (2019).

Íslenskt samfélag hefur tekið miklum breytingum seinustu áratugi yfir í ríkt fjölmenningarsamfélag þar sem bakgrunnur einstaklinga sem hér búa er fjölbreyttur. Meginmarkmið í skólastarfi er að styðja og veita börnum og ungmennum þá færni og þekkingu sem þarf, bæði námslega og félagslega, til þess að verða þátttakendur í íslensku samfélagi og þróa með sér virðingu fyrir eigin menningu og annarra.

Í Miðborg er unnið í samræmi við nýjar áherslur aðalnámskrá leikskóla.

Í starfi Miðborgar er starfið byggt á fræðum Mihaly Csikszentmihalyi og Martin Seligman um jákvæða sálfræði, flæði ásamt mikilvægi leiksins sem aðalnámsleið barna.

Flæði

„Á hverju skólastigi er stefnt að fjölbreyttum viðfangsefnum og starfháttum til að koma til móts við mismunandi námsparfir ólíkra einstaklinga og stuðla að alhliða þroska, velferð og menntun hvers og eins“ (Aðalnámskrá leikskóla, 2023).

Mihaly Csikszentmihalyi setti fram flæði og bjó hugtakið til. Mihaly er ungverskur sálfræðiprófessor sem lærði í Bandaríkjunum. Kenningar hans eru flokkaðar sem samskiptakenningar og er hann sérfræðingur í sköpunargleði, hamingju og jákvæðri sálfræði. Mihaly setti fram kenninguna um flæði eftir að hafa rannsakað hvað það er sem fær fólk til þess að vera ánægt með sjálfst sig og af hverju. Flæði skilgreinir hann sem hugarástand þegar við njótum okkar sem best. Einstaklingurinn verður svo niðursökkinn í verk eða athöfn að ekkert annað kemst að. Verkefnið á hug hans allan og hann gleymir jafnvel stað og stund. Honum leiðist ekki og hann er laus við kvíða (Csikszentmihalyi, 1990).

Ýmsar aðferðir má nota til að skapa aðstæður og ástand sem auðvelda fólki að komast í flæðisástand. Í leikskólastarfi er hægt að gera það með því að hafa allan efnivið opinn og aðgengilegan börnunum.

Gott er að hafa í huga þegar unnið er með flæði í leikskólastarfi að velja efnivið sem býður upp á sköpun. Slíkur efniviður hjálpar til við að ýta undir flæði hjá börnum. Með opnum efnivið geta þau skapað sér nýja veröld eftir eigin höfði. Kennarar verða að vera vakandi fyrir áhuga barnanna og sýna honum virðingu. Til að skapa tækifæri til að sökkva sér í verkefni og þróa þau áfram er mikilvægt að sveigjanleiki sé í dagskipulagi leikskólans svo börn hafi nægjanlegan tíma og val til þess að sökkva sér í verkefni sín án mikillar truflunar frá skipulögðum stundum (Csikszentmihalyi, 1990).

Í Miðborg er leitast við að hafa mikinn sveigjanleika í daglegu starfi þar sem skipulagðar stundir eru hafðar í lágmarki svo börnin geti notið sín í flæði án tímatakmarkana og að allur efniviður sé aðgengilegur börnunum. Áhugi og viji barnanna er leiðandi í þeirra daglega starfi þar sem þau velja sér viðfangsefni hverju sinni og fá tækifæri og frelsi til að kanna umhverfi sitt og getu sína í leik.

Jákvæð sálfræði

„Þær aðferðir sem taldar eru árangursríkastar í námi fjölbreyttra barnahópa ganga út á að þróa skólastarf þannig að það feli í sér þátttöku allra nemenda, virkt lýðræði, jafnrétti til náms og valddreifingu allra þeirra sem koma að skólastarfinu. Þróun fjölmennningarlegra kennsluhátta þarf að fela í sér að allir nemendur verði áhrifavaldar í eigin námi og að hlustað sé á raddir þeirra“ (Heimurinn er hér, 2014).

Upphaf jákvæðrar sálfræði má rekja til ársins 1998 þegar Martin Seligman og Mihaly Csikszentmihalyi komu fram með kenningar sínar um jákvæða eiginleika mannsins. Þeir vildu kanna hvað einkennir einstaklinga sem líður vel, blómstra og þekkja styrkleika sína. Með jákvæðri sálfræði er unnið með styrkleika hjá hverjum einstaklingi fyrir sig og unnið að því að auka sjálfstraust hans. Markviss vinna með styrkleika hjálpar einstaklingnum að takast á við erfiða hluti og ná árangri í lífinu (Seligman og Csikszentmihalyi, 2000).

Það að finna tilgang með þeim verkefnum sem maður tekur sér fyrir hendur og finna að maður hefur eitthvað um verkefnin að segja er mikilvægt og gerir okkur ánægðari.

Sé maður meðvitaður um styrkleika sína og áhugasvið er auðveldara að finna verkefni við hæfi eða aðlaga þau þannig að besta útkoman náist. Það að geta unnið með öðrum, aðstoðað þá, borið umhyggju fyrir þeim og gert þeim gott, skapar hamingju og ánægju.

Í starfi Miðborgar er það ábyrgð kennara og starfsmanna að kynnast börnunum og eiga við þau samskipti til þess að kanna og finna styrkleika þeirra og byggja á þeim frekar en að horfa á það sem vantar upp á. Með því að ná til barnanna og byggja á styrkleikum þeirra er hægt að efla sjálftraust þeirra og trú á eigin getu og þessi styrking leiðir til þess að hægt sé að takast á við erfiðari verkefni.

Leikurinn

„Leikur er meginnámsleið barna. Hann skapar börnum tækifæri til að læra og skilja umhverfi sitt, tjá hugmyndir sínar, reynslu og tilfinningar og þróa félagsleg tengsl við önnur börn. Þegar börn leika sér saman mynda þau félagslega hópa og skapa eigin menningu.“
(Aðalnámskrá leikskóla, 2023).

Í Miðborg er litið á leikinn sem eitt mikilvægasta tjáningarform barnanna. Í leik felst oft mikil sköpun þar sem börnin opna sig og áhugasvið sín og eiga í samskiptum við aðra. Því er leiknum gefið mikið rými í skipulagi leikskólans.

Þegar börn leika sér saman mynda þau félagslega hópa og skapa eigin menningu. Þau taka þátt í lýðræðislegum athöfnum þar sem þau setja fram eigin hugmyndir og þurfa að skilja hlutina frá sjónarmiði annarra. Í leik geta börn unnið með og gert tilraunir með hugmyndir sínar og öðlast nýjan skilning og nýja þekkingu. Í leik skapast vettvangur þar sem spurningar vakna og börn leysa vandamál sem upp koma á eigin forsendum.

Hlutverk kennara og starfsmanna er að vera vakandi fyrir áhuga barna og því sem gerist, spyrja þau opinna spurninga og vinna markvisst með það sem börn eru að fást við og sýna því áhuga. Í leik læra börn hvert af öðru en hlutverk hins fullorðna í leik barna er engu síður mikilvægt og margþætt. Kennarar eiga samskipti við börn og mynda tengsl við þau í gegnum leik (Aðalnámskrá leikskóla, 2023).

Hvað segja börnin að kennarar eigi að gera?

Tala við mömmu
og pabba

Tala mikið við börn

Leika við börn

Strauja perlurnar

Vera góðir við alla

Vera glaðir

Grunnþættir menntunar

Í Aðalnámskrá leikskóla eru settir fram sex grunnþættir menntunar sem eru læsi, sjálfbærni, heilbrigði og velferð, lýðræði og mannréttindi, jafnrétti og sköpun. Grunnþættirnir snúast um læsi á samfélag, menningu, umhverfi og náttúru þannig að börn og ungmenni læri að byggja sig upp andlega og líkamlega, læri að bjarga sér í samfélaginu og að vinna með öðrum. Hugmyndirnar á bakvið grunnþættina eiga að endurspeglast í starfsháttum skóla, samskiptum hans og skólabrag. Þeir eiga að vera sýnilegir í öllu skólastarfi og koma fram í inntaki námsgreina og námssviða, bæði hvað varðar þá þekkingu og leikni sem börn og ungmenni skulu afla sér (2023).

Í þessum kafla er farið nánar í námssvið Miðborgar og hvernig þau eru útfærð með grunnþætti menntunar til hliðsjónar.

Læsi

„Læsi snýst fyrst og fremst um sköpun merkingar og á sér aldrei stað í tómarúmi; reynsla skapar skilning en ef barn vantar orð eða tjáningarform til að lýsa reynslu sinni og tilfinningum getur það ekki tjáð upplifun og ef það hefur ekki upplifað og öðlast reynslu skortir á skilninginn. Segja má að allur efniviður og viðfangsefni leikskólans, náttúra, umhverfi, menning og reynsla barna séu verkfæri til að koma merkingu á framfæri“ (Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar, 2017).

Í Miðborg er lögð mikil áhersla á læsi í allri sinni mynd og til þess eru notaðar fjölbreyttar aðferðir. Gætt er að á öllum deildum hafi börn aðgengi að bókum og að lesið sé fyrir börnin daglega bæði í stórum og minni hópum. Einnig er unnið með sögur, söngva, ævintýri og þulur á margvíslegan hátt til þess að vinna enn frekar með orðin og orðaskilning.

Sögur og söngvar eru teiknuð upp á stór blöð eða töflur eða leikið af starfsfólki og börnum. Með því er lagður grunnur að meiri orðaskilningi og líkur auknar á að allir skilji hvað er að gerast í sögunni/laginu. Endurtekning er einnig afar mikilvæg öllum sem eru að læra nýja hluti. Unnið er með sömu bókina, söguna og lögin í mislöng tímabil eftir þörfum og áhuga barnanna.

„Læsi í leikskóla felur í sér þekkingu, leikni og hæfni barna til að lesa í umhverfi sitt og tjá upplifun sína, tilfinningar og skoðanir á fjölbreyttan hátt“ (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Læsi - framhald

Gæðamálörvun í daglegu starfi er mikilvægur liður í Miðborg á öllum aldurstigum þar sem að börnin eru mörg hver mislangt komin í íslenskunámi sínu. Sköpun byggir alltaf á fyrri hugmyndum okkar, þekkingu og reynslu. Til þess að geta búið til sögu þurfa börn að hafa heyrt orðin og með því að heyra sögu fá þau tækifæri til að endurskapa hana (Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar, 2017).

Kennarar og starfsfólk hafa það hlutverk að setja orð á alla hluti og athafnir til þess að lýsa því sem er að gerast. Börnin þurfa að fá að heyra málið til þess að geta sjálf notað það til samskipta. Fyrst læra börn orð um fólk og hluti í nánasta umhverfi. Flóknari orðaforði verður svo til meðal annars með lestri bóka, fyrst myndabóka og síðan bóka með meiri texta. Táknkerfi texta og mynda síast inn í huga barna þegar lesið er fyrir þau og myndir skoðaðar um leið, þannig þróast læsi bæði á texta og myndir (Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar, 2017).

Í Miðborg er stuðst við námsefnið *Lubbi finnur málbein* (2009) en það er er kennsluefni eftir talmeinafræðingana Eyrúnu Ísfold Gísladóttur og Þóru Másdóttur og er hugsað til málörvunar og hljóðanáms fyrir börn á aldrinum tveggja til sjö ára. Aðferðin nýtist jafnt börnum sem glíma við erfiðleika í máltöku og hinum sem læra málið án vandkvæða. Efnið stuðlar auk þess að auðugri orðaforða og ýtir undir skýrari framburð. Það er ekki markmiðið með þessu kennsluefni að hafa hefðbundnar stafainnlagnir eða lestrarkennslu heldur er hér kennsluefni sem er auðskiljanlegt, skemmtilegt og aðgengilegt. Með því að allar deildir séu að vinna markvisst með sama efnið er einnig komin góð samfella í námi barnanna. Kennsluefnið hentar einnig afar vel fyrir jafn fjölbreyttan barnahóp eins og í Miðborg þar sem það byggir á fjölbreyttum kennsluáðferðum og hægt er að tengja það við alla helstu daglegu þætti í leikskólastarfinu.

Læsi - framhald

„Börn eru félagsverur sem hafa ríka þörf fyrir samskipti við aðra. Þau læra tungumál í samskiptum við fjölskyldu og aðra umönnunaraðila og sum læra fleiri en eitt. Tungumálafærni er undirstaða þess að börn geti tjáð sig og tekið virkan þátt í daglegu starfi. Þau hafa m.a. þörf fyrir að spyrja spurninga, skiptast á skoðunum og ræða hugmyndir sínar, tilfinningar og líðan“ (Aðalnámskrá leikskóla, 2023)

Í leiknum skapast ótal tækifæri til samskipta bæði á milli barnanna sjálfra og milli barna og kennara. Hlutverk leikskólastarfsfólks er að vera til staðar í leik barna til aðstoðar ef þarf en einnig til að efla leikinn með hugmyndum, gagnvirkum samræðum og leikefni sem eflir mál og læsi. (Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar, 2017).

Með því að eiga samræður í leik fer fram mikið nám í læsi þar sem börnin æfast í því að setja orð á eigin upplifanir og hluti. Þau æfast í að eiga í samskiptum við aðra, spyrja spurninga og svara þeim, að tjá sig. Með því að eiga í gefandi samskiptum við aðra þar sem börnin eru virkir þátttakendur eykst félagsfærni þeirra og þannig styrkst sjálfsmyndin.

Lýðræði, mannréttindi og jafnrétti

„Litið er á barnið sem virkan þátttakanda í að hafa áhrif á daginn sinn. Kennarar hafa mikil áhrif á nám barna og þess vegna er mikilvægt að skapa sér námsumhverfi þar sem öllum börnum er mætt á þeirra forsendum. Þannig er þeim gefið tækifæri til að hafa áhrif á eigið nám sem eykur gleði og sjálfstæði þeirra og styrkir sjálfsmyndina“ (Reykjavíkurborg, 2019).

Mikilvægt er að í öllu námi, viðfangsefnum skólastarfsins og aðferðum sé tekið tillit til áhuga nemenda og ábyrgðar þeirra á eigin námi (Aðalnámskrá leikskóla, 2011). Í Miðborg er unnið með flæði sem felst í því að börnin stjórna viðfangsefnum sínum sjálf í daglegu starfi. Séð er til þess að allt leikfni og efniviður sé aðgengilegt börnunum svo þau geti leyft eigin áhugasviði að ráða ferðinni. Áhugasvið barnanna hefur einnig áhrif á almennt starf deildarinnar svo sem hvaða sögur eru sagðar eða lög valin hverju sinni og eru börn hvött til að deila skoðunum sínum og óskum.

Í Miðborg er áhersla lögð á að komið sé fram við alla einstaklinga, fullorðna sem börn, af virðingu og á jákvæðan hátt. Horft er á styrkleika einstaklingsins svo að allir fái að njóta sín og eru kennarar og annað starfsfólk skólans hvatt til að sækja sér frekari menntunar í formi námskeiða eða háskólanáms og þannig koma með meiri þekkingu inn í leikskólasamfélagið.

„Í allri starfsemi er mikilvægt að taka tillit til þátta eins og félagslegrar stöðu, kynferðis, kynhneigðar, trúarbragða, tungumáls, aldurs, heilsufars og færni svo eitthvað sé nefnt en með því að virða og viðurkenna ólíkan bakgrunn og menningu einstaklinganna er litið svo á að öll menning sé fjölmening“ (Skóla- og frístundasvið Reykjavíkur, 2014).

Sköpun

„Í sköpun felst að móta viðfangsefni og miðla þeim, búa til, gera eitthvað nýtt eða öðruvísi en viðkomandi kann eða hefur gert áður. Sköpun er að uppgötva, njóta, örva forvitni og áhuga, virkja ímyndunarafl og leika sér með möguleika“ (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Mikilvægt er að í öllu námi, viðfangsefnum skólastarfsins og aðferðum sé tekið tillit til áhuga nemenda og ábyrgðar þeirra á eigin námi (Aðalnámskrá leikskóla, 2011). Í Miðborg er unnið með flæði sem felst í því að börnin stjórna viðfangsefnum sínum sjálf í daglegu starfi. Séð er til þess að allt leikefni og efniviður sé aðgengilegt börnunum svo þau geti leyft eigin áhugasviði að ráða ferðinni. Áhugasvið barnanna hefur einnig áhrif á almennt starf deildarinnar svo sem hvaða sögur eru sagðar eða lög valin hverju sinni og eru börn hvött til að deila skoðunum sínum og óskum. Í Miðborg er leitast við að bjóða upp á umhverfi og aðstæður sem ýta undir skapandi hugsun.

Hvort sem það er í gegnum flæði, samverustundir, útikennslu, vettvangsferðir eða hreyfingu. Áhersla er á að allir fái að njóta sín á eigin forsendum. Athygli er beint að því sem barnið getur gert og byggt á þeirri þekkingu og kunnáttu barnanna til þess hvetja þau í að fara yfir í meiri krefjandi viðfangsefni. Við bjóðum upp á efnivið og tækifæri til að skapa í leik barna og að börnin séu í jákvæðu umhverfi sem styður við þau.

Sköpun - framhald

Kennarar og starfsfólk ræða við börnin um hugmyndir þeirra og hugsanir og gefum börnunum tækifæri til að koma með sínar hugmyndir og hugleiða hvernig hægt sé að framkvæma þær. Í gegnum sköpun gefst einnig tækifæri til þess að mæta börnum þar sem þau eru stödd í eigin þroska og lærdómsferli. Það eru ekki bara börnin sem spreyta sig í sköpun því kennarar þurfa einnig að finna skapandi leiðir í kennslu sinni. Þannig er hægt að finna leiðir til að ná til barna og kenna þeim út frá þeirra áhugasviði og styrkleikum. Með því að vinna skapandi í náminu og byggja á styrkleikum barna upplifa börn sig sýnilegri og fá aukinn skilning á að þeirra skoðun og tilfinning skipti máli ekki bara fyrir þau heldur fyrir samskipti þeirra við umhverfi sitt.

„Sköpun er margslungið ferli sem í grunninn byggist á forvitni, skapandi og gagnrýnni hugsun en líka á þekkingu, frumkvæði og leikni. Sköpun nær flugi þar sem áskoranir eru fjölbreyttar, spurningar eru opnar, lausnir margar og áhersla er lögð á framkvæmdina og sýnileika hennar. Í gegnum sköpunarferlið verður til eitthvað sem hefur gildi fyrir barnið sjálft, næsta umhverfi og/eða samfélagið“ (Menntastefna Reykjavíkurborgar, 2019).

Heilbrigði og velferð

Í Miðborg er lögð áhersla á að gefa börnum tækifæri til þess að þjálfa bæði gróf- og fínhyfingar í daglegu starfi í leikskólanum. Útivera og hreyfing eru afar mikilvægir þættir í þroska og námi barna. Með því að leggja áherslu á hreyfingu er lagður grunnur að góðri heilsu og vellíðan barna. Þannig læra börn að þekkja eigin getu og að geta þannig tekist á við ný og krefjandi verkefni um leið og þau auka úthald, þol og þor. Hreyfing getur einnig haft í för með sér gleði og ánægju því að í gegnum hreyfingu læra börn á sjálf sig og umhverfi sitt.

Í Miðborg fara börn út alla jafna einu sinni á dag, hvort sem það er leikur í garðinum eða í vettvangsferð/göngutúr. Með útiveru fá börn oft ríkari tækifæri til þess að þjálfa grófhreyfingar sínar, hvort sem það er með því að ganga, hlaupa eða þrila í trjám. Könnunarþörf barna fær einnig oft meiri frelsi þar sem að nær alltaf er hægt að finna eitthvað nýtt í umhverfinu utandyra. Með útinámi gefast einnig mikilvæg tækifæri til vísinda- og könnunarnáms.

Heilbrigði og velferð

Í fataherbergjum eru börnin ávallt hvött til sjálfshjálpar. Með leiðsögn eru þau hvött til að klæða sig sjálf í og úr útifötum og þannig gefast einnig tækifæri til að þjálfra fín- og grófhreyfingar um leið sem þau eflast í trú á eigin getu og styrk. Fataherbergin eru þó ekki eini vettvangur þar sem börn æfa sjálfshjálp. Í matartímum eru börn allt frá yngstu deild að æfa sig að ganga sjálf frá eftir matartíma og eftir því sem börnin eldast eykst sjálfsábyrgð þeirra með því að þau skammta sér sjálf á disk og hella í glös.

Þá má ekki gleyma að matmálstímar eru gæðastundir í daglegu starfi okkar þar sem gefst gott tækifæri til innihaldsríkra samskipta og málörvunar milli kennara og barna. Svo ber að nefna að Miðborg er einn hinna lánsömu leikskóla þar sem við erum með eldhús og matráð á hverri starfstöð og því fáum við ferskan og hollan mat á hverjum degi.

„Í leikskóla eiga börn að læra um og tileinka sér heilbrigða lífshætti, hollt mataræði, hvíld, hreinlæti og hreyfingu. Hreyfing er börnum eðlislæg og stuðlar að vellíðan. Hreyfing getur haft í för með sér gleði og ánægju og í gegnum hana læra börn. Börn eiga að fá tækifæri til að hreyfa sig frjálst jafnframt því að taka þátt í skipulagðri hreyfingu. Hreyfing og vellíðan hafa jákvæð áhrif á samskipti barna, umgengni þeirra við umhverfi sitt og hæfni þeirra til að takast á við daglegt líf og nýjar aðstæður“ (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Hvað eiga kennarar að kenna börnum?

Samkvæmt börnum í Miðborg

Að tala

Að leika saman

Að ekki rífast
og meiða

Að borða góðan
og hollan mat

Að ekki skemma
dót

Ný lög

Málstefna Miðborgar

Leikskólinn Miðborg er ríkur þegar kemur að fjölmenningu og þar eru mörg tungumál meðal barna- og starfsmannahóps. Áhersla er lögð á að virðing sé borin fyrir öllum tungumálum og að það sé skilningur fyrir því að það tekur tíma að læra að skilja og tjá sig á íslensku. Nám, kennsla og öll samskipti skulu því fara fram með virðingu og án fordóma.

Í lögum um leikskóla, 2. gr (90/20,08), koma fram markmið leikskólastarfs og þar stendur að eitt meginmarkmið uppeðlis og kennslu í leikskóla sé að veita skipulega málörvun og stuðla að eðlilegri færni barna í íslensku.

„Hjá Reykjavíkurborg er litið á margbreytileika mannlífsins og tungumálakunnáttu sem auðlind. Meta skal þekkingu og menntun starfsfólks af erlendum uppruna að verðleikum og veita því aðstoð til að nýta hana samhliða því að ná góðum tókum á íslensku máli“
(Reykjavíkurborg, 2017).

Mikilvægt er að viðhorf starfsfólks og nemenda til íslensku í skólakerfinu séu jákvæð og að hvatt sé til tjáningar á íslensku. Málfærni barna í leikskóla veitir vísbendingar um árangur þeirra á síðari skólastigum, meðal annars hvernig tekst til með lestrarnám, því er mikilvægt að grunnurinn sé góður (Íslensk málnefnd, 2021).

Reykjavíkurborg hefur sett fram málstefnu sem á við um allar starfsstöðvar, þar með talið skóla og leikskóla, um að starfsfólk skuli nota íslensku í störfum sínum (Íslensk málnefnd, 2021). Því er íslenska það tungumál sem er talað í leikskólanum og áhersla lögð á að allir sem eiga annað móðurmál æfi sig sem mest til þess að fá betri færni í að skilja íslensku og beita henni. Þau tungumál sem eru töluð heima eru því nefnd heimamál.

Starfsfólk Miðborgar sem hefur íslensku sem annað mál er hvatt til þess að sækja námskeið og efla færni sína í íslensku máli. Meðal þess sem boðið er upp á eru námskeið í íslensku sem fara fram á vinnutíma og eru þeim að kostnaðarlausu á vegum Menntafléttu.

Málstefna Miðborgar - framhald

Nauðsynlegt er að tryggja að börnin í leikskólanum séu í góðu málumhverfi og hafi fyrirmyndir í málnotkun í starfsfólki og kennurum leikskólans. Á svæðum þar sem börn eru á einungis að vera töluð íslenska á milli starfsfólks og við börnin. Börn þurfa að fá að heyra íslenskuna til þess að læra hana og því eru börn hvött til spjalls, að spjalla við fullorðna eða önnur börn. Gæta þarf þess að börn skilji það sem er sagt við þau, því þarf stundum að grípa til annars máls í upphafi en þá er gott að endurtaka á íslensku svo barnið tengi á milli tungumálanna, svo kölluð „samloku aðferð“. Börn og starfsfólk eru hvött til að tjá sig og áhersla er lögð á að það sé allt í lagi að gera mistök – þannig lærum við. Leikskólinn á að vera öruggur staður fyrir alla að læra og prófa sig áfram í íslensku. Börn geta talað saman á sínum heimamálum en þar sem að það eru svo mörg tungumál í Miðborg er áherslan sú að til þess að allir skilji og læri þá tölum við íslensku, leikskólamálið okkar.

Öll erum við ólík og með ólíka þekkingu og reynslu en íslenskan er okkur öllum sameiginleg. Til þess að við getum öll verið saman í leik og starfi er því mikilvægt að hún sé töluð.

Í foreldrasamskiptum er brýnt að foreldrar upplifi sig og barnið sitt velkomin í leikskólann. Það getur verið erfitt og flókið fyrir foreldra af erlendum uppruna að skilja allt sem fer fram í leikskólanum bæði vegna tungumáls og hugsanlegs menningarmunar. Því er nauðsynlegt að sjá til þess að öll skilaboð og upplýsingar komist til skila og þá getur verið hagkvæmast að nýta sér túlkabjónustu svo að foreldrar og leikskólinn geti rætt saman um barnið og tryggt að upplýsingar skili sér rétt á báða bóga. Foreldrar eru upplýstir um að það sé hlutverk leikskólans að kenna börnum íslensku en að það sé virðing borin fyrir því tungumáli sem talað er heima fyrir. Foreldrar eru einnig hvattir til að styðja við barnið í því máli ásamt því að bjóða íslenskuna velkomna heim.

Gæðamálörvun í daglegu starfi

Máltaka og málþróun er ekki fyrirhafnarlaus. Í daglegu starfi í leikskólanum þarf að baða börn í tungumáli. Þau þurfa samvistir við fullorðna og börn til að ná tökum á málinu. Þau þurfa að heyra mál og fá tækifæri til að nota það til að læra. Við, fullorðna fólkið þurfum að nota hvert tækifæri sem gefst til að styðja við máltökuna t.d. með því að nota gæðamálörvun.

Settu orð á alla hluti og athafnir

Ekki krefjast þess að barnið svari ef það er ekki tilbúið til þess.

Notaðu sjálfstal og samhljóðatal.

Barnið þarf fyrst að heyra málið áður en það getur notað það til samskipta.

Nefndu það sem barnið hefur áhuga á og lýstu því. Þú getur talað um lit, áferð, lögun, lykt, hvað maður gerir o.s.frv.

Barn þarf að heyra rétt mál

Ef barnið segir t.d.: „sjáðu gult bill“ segðu þá, „já, þarna er gulur bill“.

EKKI BENDA Á „MISTÖK“!

Vertu í augnhæð barnsins

Með því að horfa í augu barnsins nærðu betra sambandi við það. Barnið upplifir að þú hafir áhuga á því sem það er að gera.

Bíddu eftir viðbragði (svari) barns

Barn þarf oft lengri tíma til að svara en fullorðinn. Gefðu barninu tækifæri til að svara beint þegar það er spurt, ekki grípa fram í.

Endurtaktu oft

Endurtaktu það sem barnið segir. Ef barnið segir „sjáðu“ þá endurtekur þú það. Endurtaktu líka það sem þú segir. Leggðu áherslu á mikilvægustu orðin í setningunni.

Farðu inn í leik barns eða barna

Lýstu því sem er að gerast í leiknum, bættu við orðum og hugmyndum.

Ekki taka yfir leikinn, styddu við hann.

Endurtaktu og bættu við það sem barnið segir

Hlustaðu á það sem barnið segir. Endurtaktu setninguna og bættu við orði t.d. ef barnið segir: „þarna er stóri bíllinn“, þá endurtekur þú „já þarna er stóri rauði bíllinn“.

Sérkennsla

„Barn með sérþarfir er barn sem taka verður sérstakt tillit til í leikskólanum vegna fötlunar, þroskafrávika eða félagslegra og tilfinningalegra erfiðleika. Sérhvert barn þarf að fá viðfangsefni við sitt hæfi. Ætíð skal gæta þess að jafnvægi og jafnrétti ríki í barnahópnum og í samskiptum barnanna. Stefnt skal að því að þörfum barns fyrir sérkennslu sé mætt innan barnahópsins, þess sé gætt að barnið einangrist ekki og aðlagist vel barnahópnum, njóti eðlilegra tengsla og að leikurinn sé virtur sem aðalnámsleið barnsins“ (Sérkennslustefna leikskólasvið Reykjavíkurborgar, 2009).

Í Miðborg er hugmyndafræði um leikskóla án aðgreiningar í hávegum höfð. Í megin dráttum felur það í sér að margbreytileiki er hafður að leiðarljósi og að öll börn fái jöfn tækifæri í leik og námi. Mikilvægt er að öll börn séu hluti af heild og fer því sérkennslan að mestu leyti fram inn á deildum og með barnahópnum. Við teljum nauðsynlegt að haga skipulagi leikskóla án aðgreiningar þannig að hægt sé að koma til móts við þarfir allra barna. Í Miðborg er lögð áhersla á gott samstarf við foreldra og utanaðkomandi sérfræðinga ef þörf er á. Stuðningsaðilar barns sjá um gerð einstaklingsnámskrá í samvinnu við sérkennslustjóra.

Hlutverk þessarar námskrár er að setja fram markmið og leiðir til þess að ná settum markmiðum sem varða nám og þroska barnsins. Einstaklingsnámskrá er svo athuguð og uppfærð eftir teymisfundi sem haldnir eru á 6-8 vikna fresti. Í hverju teymi eru foreldrar barns, stuðningsaðilar, sérkennslustjóri, deildarstjóri og sérkennsluráðgjafi þjónustumiðstöðvar Vestur auk þeirra sérfræðinga sem þörf er á hverju sinni.

Í Miðborg er lögð áhersla á gott samstarf og að allir geti leitað til sérkennslustjóra til að sækja ráðgjöf og stuðning.

FARSÆLD BARNA

Sambætt þjónusta í þágu farsældar barna

Ný lög um sambætta þjónustu í þágu farsældar barna hafa tekið gildi. Markmiðið er að tryggja að börn og forsjáraðilar fái rétta aðstoð, á réttum tíma, frá réttum aðilum. Fjölskyldum og börnum sem þurfa snemmtækan stuðning er tryggður aðgangur að tengilið farsældar í nærumhverfi barnsins, svo sem í leikskóla eða grunnskóla. Tengiliður farsældar veitir upplýsingar og leiðbeiningar um þjónustu og stuðlar að því að börn og forsjáraðilar hafi aðgang að þjónustu án hindrana. Til að óska eftir sambættri þjónustu geta börn, ungmenni og forsjáraðilar haft samband við tengilið farsældar sem staðsettur er í leikskólanum. Nánari upplýsingar um lögin og þjónustuna eru á heimasíðunni farsaeldbarna.is.

Innra og ytra mat Miðborgar

„Mat á skólastarfi er tvíþætt: Annars vegar er um að ræða mat sem skólar framkvæma sjálfir og er hér kallað innra mat. Hins vegar er um að ræða mat sem utanaðkomandi aðili vinnur á vegum sveitarfélags, ráðuneytis mennta- og menningarmála eða annarra aðila og er nefnt ytra mat“ (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Matsaðferð leikskólans er í stöðugri þróun. Aðferðin sem beitt er nú er símat þar sem starfsmenn meta í litlum hópum (t.d. deildarfundum og teymisfundum) það sem unnið er að inni á deild eða í tengslum við teymin. Deildir setja sér ætíð markmið fyrir starfsárið sem farið er yfir með jöfnu millibili til þess að sjá hvað hefur náðst og hvað þarf að vinna meira að.

Einnig nýtum við okkur gátlista menntastefnu Reykjavíkurborgar til að meta hvar leikskólinn stendur gagnvart menntastefnunni, þó sérstaklega út frá því þema sem hefur verið valið til að dýpka vinnu leikskólans í hverju sinni.

„Mat á leikskólastarfi hefur þann tilgang að tryggja að réttindi leikskólabarna séu virt og þau fái þá menntun og þjónustu sem þeim ber samkvæmt lögum um leikskóla“ (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Mat á þroska og líðan barna

Þegar kemur að því að meta nám, þroska og velferð barna er átt við að á meðan leikskólagöngu þeirra stendur er upplýsingum safnað um það sem þau eru að fást við og hafa áhuga á hverju sinni sem og hvað þau vita, geta og skilja. Þessar upplýsingar eru svo notaðar til að styðja við nám og velferð barna í leikskólagöngu þeirra. Með skráningum og mati er það einnig skýrara fyrir kennara og starfsfólk skólans að sjá hvað megi bæta hverju sinni og hvað sé að ganga vel.

Í Miðborg er notast við margvíslegar skráningar og skimunaraðferðir og verða þær nefndar hér.

HLJÓM-2

Hljóm-2 er skimunartæki sem athugar sérstaklega hljóð- og málvitund leikskólabarna og er leið til að fyrr koma auga á börn sem geta verið í áhættu fyrir lestrarerfiðleika síðar á skólagöngu sinni.

TRAS

TRAS er skráningartæki sem snýr að málþroska og félagsþroska ungra barna á aldrinum 2-5 ára.

TRAS er lagt fyrir hvert barn tvisvar sinnum á hverju aldursári svo hægt sé að fylgjast markvisst með frávikum og/eða frávikum barna í mál- og félagsþroska.

EFI-2

EFI-2 er málþroskaskimun sem er lögð fyrir börn á fjórða ári. EFI-2 athugar bæði á málskilning og máltjáningu barna. Prófið er myndabók sem barnið skoðar með kennara sínum og svarar ýmsum spurningum.

Hæfnirammur

Hæfnirammur í íslensku fyrir fjöltyngd börn er verkfæri sem ætlað er að auðvelda mat á stöðu og framförum fjöltyngdra barna á íslensku máli. Hæfnirammarnir skiptast í fjögur hæfnisvið: Tjáningarfærni, hlustunar-skilning, hljóðkerfisvitund og læsi.

Bók barnsins

„Ferilmöppur eru góð leið til að skrá framfarir barna í leikskólastarfi. Þær geta meðal annars sýnt feril barnsins varðandi ritmálið frá krotstigi yfir í það að draga til stafs og skrifa orð. Þá geta fjölbreyttar skráningar á samskiptum barna og frásögnum þeirra um eigið verkefni gefið sterkar vísbendingar um stöðu þeirra og þroska“ (Lesið í leik, læsisstefna leikskóla, 2013).

Í Miðborg fá öll börn auða bók við upphaf skólagöngu. Þessi bók er hugsuð sem eins konar ferilmappa sem börnin geta fyllt í með starfsfólki leikskólans og foreldrum sínum. Bókin mun sýna feril barnsins í lífi og leik í gegnum myndir og frásagnir. Sýna hvar áhugasvið þess liggur hverju sinni og ná þannig að sýna nám barnsins frá upphafi leikskólagöngu þess í Miðborg til loka. Barnið getur farið með bókina heim að vild, skoðað hana og sett í hana myndir eða frásagnir með foreldrum sínum. Þegar að bók er orðin full fær barnið nýja bók og þá er haldið áfram. Hægt er að nota bókina sem kveikjur að samræðum og það getur sérstaklega komið sér vel þegar byggja þarf brú milli tveggja tungumála heimilis og leikskóla.

Eftir því sem börn eldast eykst þeirra þátttaka í vinnslu bókarinnar. Hvort sem það er með vali mynda og skráningar eða að sjálf klippa og líma myndir fyrir bókina. Bókin á alltaf að vera aðgengileg börnum í daglegu starfi svo þau geti skoðað hana og sýnt öðrum.

Hefðir í Miðborg

Í Miðborg eru ýmsar hefðir. Þar sem leikskólinn er enn frekar ungur eru þær alltaf í þróun og jafnvel nýjar sem bætast við með tímanum. Nokkrar af hefðum okkar eru:

- Við upphaf þorrans er borðaður þorramatur í leikskólanum, grjónagrautur, slátur, flatbrauð, hangikjöt, harðfiskur og sviðasulta. Einnig er hægt að smakka hákarl fyrir þá sem leggja í það.
- Við höldum einnig upp á sprengidag og bolludag með tilheyrandi matarhefðum.
- Á öskudeginum er öskudagsball þar sem kötturinn er sleginn úr tunnunni og börnin klæðast búningum sem þau hafa búið til sjálf hér í leikskólanum.
- Að vori fer útskriftarárgangur í útskriftarferð.
- Í byrjun sumars er svo haldin sameiginleg sumarhátíð húsanna með foreldrum úti í garði þar sem eru grillaðar pylsur og sungið og farið í leiki.
- Í aðdraganda jóla er foreldrum boðið í heimsókn til að skreyta piparkökur sem eru svo borðaðar á vetrarsólstöðukakói í görðum leikskólans. Þá hafa jólasveinarnir oft lagt leið sína til okkar og sungið með börnum og foreldrum.
- Litlu jól eru svo haldin þar sem haldin eru jólaböll og borðaður jólamatur.

Foreldrasamstarf

„Líðan barns í leikskóla er samtvinnuð velferð fjölskyldu þess og heimilis. Sjónarmið foreldra og framlag þeirra til leikskólastarfs er mikilvægur liður í því að hafa heildarsýn á velferð og vellíðan barna. Þegar börn hefja leikskólagöngu þurfa foreldrar og leikskóli að leggja grunn að samstarfi þar sem umhyggja og velferð barna er höfð að leiðarljósi. Bera á virðingu fyrir fjölbreyttum bakrunni barna og hvetja foreldra fjöltyngdra barna að viðhalda móðurmálinu“ (Aðalnámskrá leikskóla, 2011).

Foreldrum er boðið upp á formlegt samtal við deildarstjóra einu sinni til tvisvar á ári, þar sem farið er yfir líðan og þroska barna en auk þess eru foreldrar hvattir til að biðja um samtal á öðrum tímum ef þeir óska þess sem og að deildarstjórar hafa samband aukreitis ef þess þarf. Þegar barn er að hefja leikskólagöngu sína í Miðborg eru foreldrarnir boðaðir í fyrsta viðtal áður en skólagangan hefst, þar sem starfsemi skólans er kynnt ásamt starfsemi deildar barnsins.

Smáforritið Vala er einnig notað í samskiptum við foreldra. Með því er auðveldlega hægt að koma skilaboðum, myndum og upplýsingum á milli foreldra og leikskóla. Með forritinu geta foreldrar tilkynnt um fjarveru barna og sent skilaboð til deildar barns, auk þess er þar að finna upplýsingar um skipulagsdaga, fréttabréf frá deildum og stjórnendum, matseðla og fleiri gagnlegar upplýsingar.

Foreldrasamstarf

Starfrækt er foreldraráð í leikskólanum Miðborg. Hlutverk foreldraráða er að gefa umsagnir til leikskóla og nefndar um skólanámskrá og aðrar áætlanir sem varða starfsemi leikskólans. Einnig skal ráðið fylgjast með framkvæmd skólanámskrár og annarra áætlana innan leikskólans og kynningu þeirra fyrir foreldrum. Foreldraráð hefur umsagnarrétt um allar meiriháttar breytingar á leikskólastarfi.

„Starfsfólk á frumkvæði að samstarfi við foreldra og vinnur að þróun leiða sem taka mið af ólíkum þörfum, menningu og reynslu barna og foreldra“ (Menntastefna Reykjavíkurborgar, 2019).

Í Miðborg er einnig starfandi foreldrafélag. Allir foreldrar eru hvattir til þess að vera virkir þátttakendur í starfi leikskólans með börnum sínum ásamt þeim viðburðum sem foreldrafélagið stendur fyrir. Foreldrafélagið stendur fyrir ýmskonar viðburðum bæði í leikskólanum og utan leikskólatíma.

Aðlögun í Miðborg

Í Miðborg er lögð áherslu á mjúka aðlögun þar sem komið er til móts við þarfir hvers og eins eftir fremsta megni. Í upphafi er foreldrum boðið í samtal með deildarstjóra til að kynnast starfsemi og umhverfi leikskólans áður en eiginleg aðlögun hefst. Lagt er upp með fjögra daga þátttökuaðlögun þar sem foreldri og barn eru saman að aðlagast nýju umhverfi. Einn starfmaður deildar leiðir ferlið í samráði við foreldri og út frá líðan barns.

Aðlögun er ferli sem tekur mislangan tíma en alltaf er gott að gera ráð fyrir að minnsta kosti tveimur vikum þar sem fyrstu dagarnir eru að mestu leyti með foreldri og svo styttri viðvera til að byrja með.

Þegar foreldrar og barn hafa annað heimamál en íslensku er túlkabjónusta nýtt í fyrsta samtali við foreldra og ef þörf þykir er túlkur með að einhverju leyti í aðlöguninni. Þegar liðnar eru um átta vikur frá aðlögun er boðið upp á samtal við deildarstjóra. Foreldrar geta einnig alltaf beðið um samtal þegar þeir telja þörf á.

Í Miðborg er unnið að því auka þekkingu foreldra á leikskólalífi barna í íslensku samfélagi og að skapa traust milli skóla og foreldra með góðum og jákvæðum samskiptum. Mikill fjölbreytileiki er í starfsmannahópnum sem leiðir til þess að fjölskyldum með annað tungumál og ólíka menningu er mætt með skilningi og viðsýni.

Þakkir

Vinnan við þessa námskrá hefur verið afar krefjandi en að sama skapi ótrúlega gefandi. Það er nauðsynlegt fyrir menntastofnanir að rýna í vinnu sína og sjá hvað er ganga vel og hvað má bæta.

Kærar þakkir eru færðar til allra þeirra sem tóku þátt í undirbúningsvinnu og vinnslu Eins þökkum við þeim sem lásu yfir og veittu ráðgjöf á meðan vinnunni stóð.

Heimildir

Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow*. New York: HarperCollins.

Eyrún Í. Gísladóttir og Þóra Másdóttir. (2009). *Lubbi finnur málbein. Íslensku málhljóðin sýnd og sungin*. Reykjavík. Mál og menning/Forlagið.

Íslensk málnefnd. (2021). *Íslensk málstefna 2021-2030*.

Leikskólasvið Reykjavíkurborgar. (2009). *Sérkennslustefna leikskólasviðs Reykjavíkurborgar*. Reykjavík.

Lög um leikskóla nr. 90/2008.

Mennta- og menningarmálaráðuneyti. (2011). *Aðalnámskrá leikskóla*. Reykjavík.

Reykjavíkurborg. (2017). *Málstefna Reykjavíkurborgar*. Reykjavík.

Reykjavíkurborg. (2019). *Látum draumana rætast. Menntastefna Reykjavíkurborgar til 2030*. Reykjavík.

Samningur Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins. (1997). Reykjavík. Dóms- og kirkjumálaráðuneytið.

Seligman, M. og Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive Psychology: An Introduction. *American Psychologist* 55(1), 5–14.

Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar. (2014). *Heimurinn er hér. Stefna skóla- og frístundasviðs Reykjavíkur um fjölmenningsleg skóla- og frístundastarf*. Reykjavík.

Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar. (2017). *Lesið í leik, læsisstefna leikskóla* (2. útgáfa). Reykjavík.